

บทที่ 2

วรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายของจริยธรรม

ได้อินักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ดังนี้
จริยธรรม (Morality) เป็นเรื่องการค้นหาความจริงเกี่ยวกับคุณค่าของ
ความประพฤติในทางสังคมซึ่งถือว่าถูกต้อง ดีงาม และสิ่งซึ่งถือว่า ผิดหรือชั่ว
ไม่ควรประพฤติ แล้ววางหลักกำหนดไว้เป็นมาตรฐานไว้ (พระยาอนุนามราชธน,
2516)

เรสต์ (Rest, 1976) ให้ความหมายจริยธรรมว่า เป็นมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้อง
กับหลักคุณธรรม การมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social Interaction) โดยไม่
เกี่ยวข้องกับคุณค่าหรือความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละบุคคล เช่น ความรู้สึกพัฒนาตนเอง
ให้ดีที่สุด

ฟรอยด์ (Freud, 1952 อ้างถึงใน พรหมทิพย์, 2530) ให้ความเห็นว่า
จริยธรรม คือ ตัวคุณธรรม (Ethics) ที่ควบคุมพฤติกรรมภายนอกของมนุษย์
ให้แสดงตาม กฎเกณฑ์ และค่านิยมของสังคมนั้นเอง

แบนดูรา (Bandura, 1971) จริยธรรม หมายถึง กฎ (Rule) สำหรับ
ประเมินพฤติกรรม กฎการประเมินมีลักษณะไม่แตกต่างจากกฎทางภาษาที่เรียกว่า
ไวยากรณ์ กฎเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1975) กล่าวถึงจริยธรรมว่าเป็นความรู้สึก
ผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคล
จะพัฒนาขึ้น จนกระทั่งพฤติกรรมเป็นของตนเอง ผลของการกระทำพฤติกรรมอันนั้น
จะเป็นเครื่องตัดสินว่า การกระทำนั้นผิดหรือถูก โดยสังคมจะเป็นผู้ตัดสิน

บราวน์ (Brown, 1965) ได้ให้ความหมายจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม
หมายถึง ระบบกฎของเกณฑ์สำหรับวิเคราะห์การกระทำที่ผิด หรือถูกของบุคคล

จริยธรรมจะเปลี่ยนแปลง และวิวัฒนาการจากประสบการณ์ของบุคคล และนอกจากนี้ บรรานันได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมออกเป็น 3 ด้าน คือ

- (1) ความรู้ (Knowledge)
- (2) ความรู้สึก (Affection)
- (3) ความประพฤติ (Conduct)

ซึ่ง ฮอฟแมน (Hoffman, 1970) ได้จำแนกองค์ประกอบทางจริยธรรมไว้ คล้ายคลึง และใกล้เคียงกับบรรานัน ดังนี้

- (1) ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought)
- (2) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Affection)
- (3) พฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

ด้านความหมายจริยธรรมได้มีคนไทยให้ความหมายไว้ดังนี้

มานิช (2523) ได้กล่าวถึงจริยธรรมหมายถึง ความประพฤติ กริยา ที่ควรประพฤติของบุคคลแต่ละคนทีแสดงออกมาเป็นประจำวันเป็นอุปนิสัย เนื่องมาจาก ความคิด ความเชื่อถือ หรือนิสัยที่ได้สะสมไว้ มิใช่การเสแสร้งทั้งกาย วาจาและใจ

ก่อ (2519 อ้างถึงในชูชัย, 2525) ได้ให้ความหมายจริยธรรม คือ การ ประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งที่ดีงามเหมาะสม

พนัส (2530) ได้ให้ความหมายจริยธรรมว่า จริยธรรม หมายถึง ความ ประพฤติอันพึงปฏิบัติ ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความ เจริญรุ่งเรืองเกษมสุขในสังคม

สมบูรณ์ (2526) กล่าวว่า จริยธรรม เป็นแนวทางความประพฤติและการ ปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิต อันทรงคุณค่า และพึงประสงค์

ดวงเดือน และเพ็ญแข (2520) ได้ให้ความหมายจริยธรรม หมายถึงลักษณะ ทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขต รวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภท ต่างๆ ด้วย ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติประเภทใด ประเภทหนึ่ง ในสองประเภทนี้คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของ สังคมนั้น คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมาก เกิดความพอใจว่าการกระทำนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ

ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ พยายามกำจัด และผู้กระทำพฤติกรรมนั้น ส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และไม่สมควร ฉะนั้น ผู้มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมาก และประเภทหลังน้อย

สรุป จริยธรรม หมายถึง ความรู้สึก ผิดชอบ ชั่วดี ที่พึงประพฤติปฏิบัติ ตาม แนวหรือกฎเกณฑ์ของสังคม ที่เห็นว่าถูกต้อง ดีงาม และเหมาะสม รวมไปถึงการมี คุณธรรมด้วย

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การที่นักจิตวิทยาได้ศึกษาถึงพัฒนาการทางจริยธรรม และยอมรับว่าจริยธรรม ได้พัฒนาขึ้นจากวัยทารกถึงวัยรุ่นใหญ่ ซึ่งมีการลำดับขั้นตอนที่คล้ายคลึงกัน นักจิตวิทยา หลายคนได้พยายามสร้างทฤษฎีทางจริยธรรมขึ้นไว้ พอจะกล่าวโดยสังเขปดังนี้

2.2.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis Theory) (ดวงเดือน และเพ็ญแข, 2520)

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีแรกที่ว่าด้วยเรื่องของจริยธรรม ฟรอยด์ (Freud, 1944) เชื่อว่าจริยธรรมเป็นส่วนเดียวกับมโนธรรม (Superego or Conscience) ซึ่ง เด็กได้รับจากพ่อแม่ผู้ใกล้ชิด ด้วยกระบวนการปฏิบัติตนหรือเลียนแบบอย่าง (Identification) กับบุคคลที่เขายึดเป็นแบบอย่าง กระบวนการนี้เป็นการ แสดงออกถึงความผูกพันทางอารมณ์กับบุคคลอื่น ที่เด็กมีขึ้นเป็นครั้งแรก ผลของการ ถอดตนตามอย่างผู้อื่นเช่นนี้ ทำให้เด็กรับเอาบุคลิกลักษณะค่านิยม รวมทั้งมาตรฐาน ทางจริยธรรมในสังคม จากผู้ที่เด็กเลียนแบบไว้ เมื่อบุคคลได้รับการปลูกฝังทาง จริยธรรมแล้ว เขาย่อมจะเกิดความขัดแย้งในใจ ถ้าความอยากความต้องการ ส่วนตนไม่เหมาะสมกับกาลเทศะของสังคมที่ตนยอมรับ การพัฒนาทางจริยธรรมจะ บรรลุจุดสูงสุด เมื่อเกิดความละเอียดใจในการทำชั่วโดยมิต้องมีการควบคุมจากบุคคล อื่นภายนอกนั้นคือ เขาเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ลักษณะที่สำคัญของทฤษฎีนี้อีกประการ หนึ่งก็คือ การเปลี่ยนแปลงระดับจริยธรรมในวัยรุ่นใหญ่ อันเนื่องมาจากการผันแปร ของสังคม และสถานการณ์ในชีวิตจะมีผลกระทบได้รุนแรงน้อยกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ในวัยทารก และวัยเด็กเล็ก

นอกจากนี้ ทฤษฎียังระบุว่าเด็กชายและเด็กหญิงน่าจะมีจริยธรรมแตกต่างกัน เนื่องจากเด็กชายในครอบครัวปกติที่มี บิดามารดา อยู่พร้อมเพรียงกัน จะมีการเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรม เมื่ออายุประมาณ 3-5 ปี เด็กชายจะรู้สึกว่าเป็นมิตรต่อบิดาของตนแย่งความรักของมารดาไปจากตน จึงเกิดความรู้สึกไม่เป็นมิตรต่อบิดา แต่ต่อมาเด็กชายจะมีพัฒนาการทางสังคมอย่างปกติ และสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งกับบิดามารดาของตนได้ด้วยการขอมรับบิดา เป็นตัวอย่างแบบแข็งขัน ทำให้พรอยด์ ทำนายว่า ชายมีมโนธรรมหรือจริยธรรมสูงกว่าหญิง

2.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

(ดวงเดือน, 2524)

เป็นทฤษฎีที่นำเอาหลักการเสริมแรง (Principle of Reinforcement) และหลักการเชื่อมโยง (Principle of Association) มาใช้อธิบายวิธีการและกระบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลจากสังคม สิ่งแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) หรือวัฒนธรรม (Culture) ว่าเป็นตัวกำหนดเงื่อนไขทางสังคม (Social Contingencies) ให้กับเด็กนับแต่เกิด พ่อแม่จะเป็นผู้สอนให้เด็กทราบถึงแนวปฏิบัติตนในสังคม การแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกที่ผิด ดีหรือเลว โดยใช้สิ่งเสริมแรงทางคำพูดเห็นได้ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นความงอกงามของพฤติกรรมและอารมณ์ จากการปรับตัวให้เข้ากฎเกณฑ์ของสังคม โดยมีแรงขับพื้นฐานมาจากความต้องการทางชีววิทยา การแสวงหารางวัล ตลอดจนการหลีกเลี่ยงการถูกสังคมลงโทษ ด้วยเหตุนี้แม้ว่ามนุษย์เราจะมีได้มีจริยธรรมหรือความต้องการมาตรฐานทางจริยธรรม และพฤติกรรมไปตามแนวโครงสร้างทางวัฒนธรรมในสังคมซึ่งได้มาด้วยการเสริมแรงนั่นเอง

2.2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development Theory)

นักทฤษฎีในแนวคิดนี้คือ เพียเจต์ และ โคลเบอร์ก โดยมีความเชื่อพื้นฐานดังนี้ (ดวงเดือน, 2524)

2.2.3.1 พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะพัฒนาไปตามลำดับขั้น โดยเริ่มจากขั้นต่ำสุดไปยังขั้นสูงสุด และจะก้าวหน้าไปข้างหน้าทีละขั้น ไม่มีการ

ย้อนกลับหรือข้ามชั้น

2.2.3.2 พัฒนาการทางจริยธรรมมีความเป็นสากลในทุกวัฒนธรรม

2.2.3.3 พัฒนาการทางจริยธรรมมีลักษณะปฏิพัทธ์ (Interaction)

กับการรับรู้ทางสังคม กล่าวคือ พัฒนาการทางจริยธรรมมิใช่การรับความรู้จากการพำรสอนของผู้อื่นโดยตรง แต่เกิดจากการพัฒนาการทางพุทธิปัญญา ในขณะที่เด็กได้มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้เข้ากลุ่มสังคมประเภทต่างๆ และได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและของผู้อื่น

2.2.3.4 พัฒนาการทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญา

2.2.3.5 พัฒนาการทางจริยธรรมประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 สิ่งคือ

(1) โครงสร้าง (Structure) หมายถึง เหตุผลที่บุคคลใช้อ้างในการตัดสินใจ ซึ่งมีเนื้อหา หรือความเชื่อถือเป็นเบื้องหลังที่มา มีลักษณะเป็นสากล และเป็นไปตามลักษณะของขั้นพัฒนาการ

(2) เนื้อหา (Content) หมายถึง แบบแผนของประสบการณ์ซึ่งเป็นไปตามการเรียนรู้ เนื้อหาจะบอกสิ่งที่เขาเชื่อถือว่าเป็นอะไร มีลักษณะแปรเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรม ซึ่งเป็นประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

ทฤษฎีทางจริยธรรม ให้ข้อถำนายเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศว่ามีผลต่อจริยธรรม ที่ตรงกันข้ามกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทั้งนี้เพราะผลการวิจัยพัฒนา ลักษณะต่างๆของหญิง เมื่อเปรียบเทียบกับชาย ปรากฏว่า หญิงมีพัฒนาการทางภาษา ได้เร็วกว่าชาย ทำให้มีความฉลาด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าชาย ซึ่งอาจทำให้หญิงเข้าใจกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อเรียกร้องทางสังคมได้เร็วและมากกว่าชาย

นักทฤษฎีจิตวิทยาในกลุ่มนี้คือ เพียเจต์ (Piaget, 1967 อ้างถึงใน ดวงเดือน, 2524) เป็นบุคคลแรกที่แบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม โดยศึกษาจากการสังเกตเด็กเล่น ก้อนหิน โดยวิธีนี้ เขาสามารถศึกษาธรรมชาติ ความเป็นมาเกี่ยวกับจริยธรรม ของเด็กโดยไม่ต้องอาศัยกฎเกณฑ์ที่ผู้ใหญ่ตั้งไว้ เขาอธิบายว่า จริยธรรมจะแฝง อยู่ในกฎเกณฑ์ต่างๆ ทุกชนิด ในการเล่นของเด็กก็มีกฎเกณฑ์ที่

เป็นระบบซับซ้อนแฝงอยู่ เขาเสนอความคิดว่าพัฒนาการแต่ละขั้นจะมีโครงสร้าง (Structure) และความสมดุลย์ (Equilibrium) ไม่มีการกระทำเดี่ยว แต่เป็นโครงสร้างทางความคิดของเด็กทั้งหมดที่จะบอกลำดับขั้นของเขา

เพียเจต์ เริ่มทำการวิจัยเกี่ยวกับ ขั้นตอนการพัฒนาทางจริยธรรม โดยกล่าวว่าแกนกลางของจริยธรรม ขึ้นกับกฎเกณฑ์ 2 ประการ คือ

(1) ระยะที่เด็กถือกฎเกณฑ์จากภายนอก หรือการฝึกหัดตามกฎเกณฑ์ (Heteronomous) อยู่ในช่วงอายุก่อน 8 ปี เป็นระยะที่พ่อแม่ ผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อการใช้เหตุผลทางจริยธรรมของเด็กอย่างเด่นชัด กฎเกณฑ์ต่างๆ จะมีลักษณะตายตัว โดยเด็กจะไม่คำนึงถึงแรงจูงใจต่างๆ หรือสาเหตุของการกระทำนั้นๆ

(2) ระยะที่เด็กมีกฎเกณฑ์ตายตัวของตนเอง หรือความสำนึกของกฎเกณฑ์ (Autonomous) เป็นระยะที่เด็กมีพัฒนาการทางจริยธรรม ขึ้นสู่ระดับที่มีความคิดเป็นของตนเอง เด็กจะใช้เหตุผลที่คำนึงถึงความยุติธรรม และพิจารณาถึงเหตุผลของการกระทำด้วย

เพียเจต์ ได้ศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญา และเขาแบ่งพัฒนาการ ออกเป็น 4 ขั้น คือ (ดวงเดือน, 2520)

(1) ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (เกิด-2ปี) เด็กมีพฤติกรรมทำทาง ประสาทสัมผัสอย่างง่ายๆ เช่น ดูนม ร้องไห้ ก่อให้เกิดพัฒนาการทางความคิด เริ่มมีโครงสร้างความคิดของสิ่งที่เขาพบเห็น แต่เป็นความคิดที่ไม่ใช้เหตุผล

(2) ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (2-7ปี) เป็นลำดับขั้นที่คุณภาพของความคิดเกิดขึ้นในสมองมากขึ้น เด็กจะเริ่มใช้ภาพแทนวัตถุ และเหตุการณ์เลียนแบบบุคคลอื่นได้ตอนปลายของขั้นนี้ เมื่อเด็กใช้ภาษาติดต่อ และมีสังคมกว้างขวางขึ้นจึงเริ่มพัฒนาความคิด หาเหตุผลแบบตรรกศาสตร์บ้าง แต่ความคิดส่วนใหญ่อยู่ภายใต้อิทธิพลของการรับรู้

(3) ขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (7-11ปี) เด็กมีความคิดเชิงตรรกศาสตร์ ทำให้สามารถแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ เหตุการณ์ที่มองเห็นหรือจับต้องได้ การค้นหาความจริงเกี่ยวกับวัตถุ และสิ่งแวดล้อมจะมีแบบแผนและไม่ติดอยู่กับการรับรู้

เช่นขั้นก่อน แต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาที่มีการสมมติขึ้น ปัญหาเกี่ยวกับถ้อยคำสั้นๆ ปัญหาที่มีความซับซ้อนมาก

(4) ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม (11-15ปี) พัฒนาการทางความคิดของเด็กถึงขั้นสุดยอด เด็กสามารถค้นหาเหตุผลนอกเหนือจากข้อมูลที่มีอยู่

ดิวอี้ (Dewey) ศึกษางานของ เพียเจต์ และเป็นคนแรกที่กล่าวว่าการให้ การศึกษาจริยธรรมเป็นพัฒนาการทางสติปัญญา เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการให้ การศึกษาทางจริยธรรม มีพื้นฐานในการกระตุ้นความคิดของคนให้ตื่นตัวต่อประเด็น โต้แย้งทางจริยธรรม และมีการตัดสินใจด้วย ทำให้บุคคลมีการเคลื่อนที่ผ่านขั้น พัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่ง ดิวอี้ แบ่งเป็น 3 ขั้น คือ (ดวงเดือน, 2520)

(1) ระดับก่อนเกณฑ์ (The Pre-Moral Stage) พฤติกรรมได้รับการ กระตุ้นจากทางชีวภาพ และทางสังคม

(2) ระดับตามเกณฑ์ (The Heteronomous Stage) พฤติกรรมต้อง ได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นมาตรฐานของกลุ่มของเรา

(3) ระดับมีเกณฑ์ของตนเอง (The Autonomous Stage) พฤติกรรม เกิดจากการคิด การตัดสินใจของแต่ละคน แม้ว่าจะไม่ได้รับการยอมรับจากมาตรฐาน ของกลุ่ม

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1975) ศึกษางานของเพียเจต์ และ ดิวอี้ ในทฤษฎีของโคลเบอร์ก จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์ ในการตัดสินใจผิดของการกระทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ที่ขึ้นอยู่กับพัฒนาการ ทางสติปัญญา ซึ่ง สัมพันธ์กับอายุของบุคคล (ชัยพร, 2526) และได้ยึดทฤษฎีพัฒนาการ ทางจริยธรรม ของเพียเจต์ เป็นหลักในการสร้างทฤษฎี กล่าวคือเชื่อว่า มนุษย์จะมีการพัฒนาทาง จริยธรรมเป็นขั้นๆ จากขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูงตามลำดับ จนสามารถ คิดหาเหตุผลแบบ นามธรรมได้อันเป็นขั้นสูงสุด

จากความเชื่อดังกล่าว โคลเบอร์ก ได้แบ่งขั้นพัฒนาการทาง จริยธรรม ของมนุษย์ออกเป็น 3 ระดับ ภายในแต่ละระดับ แบ่งออกเป็น 2 ขั้น รวมทั้งสิ้น เป็น 6 ขั้น ดังนี้

(1) ระดับก่อนมีจริยธรรมแน่นอนของตนเอง (Preconventional Level)

บุคคลในระดับนี้ จะพิจารณาถึงอำนาจของผู้ใหญ่ หรือผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการกระทำทางร่างกาย หรือผลประโยชน์ต่อตนเองเป็นสำคัญ ได้แก่ การถูกลงโทษ การได้รับรางวัล หรือการแลกเปลี่ยนความพอใจซึ่งกันและกัน ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 หลักจริยธรรมของผู้อื่น โดยการเคารพเชื่อฟังผู้อื่น เพื่อหลบหลีกการถูกลงโทษ ผู้มีจริยธรรมในขั้นนี้ จะเลือกกระทำหรืองดกระทำเพราะกลัวถูกผู้อื่นลงโทษ เช่น เด็กทำการบ้าน เพราะกลัวถูกตี หรือเด็กไม่ขโมยของ เพราะกลัวถูกจับ

ชั้นที่ 2 หลักผลประโยชน์ของตนเองเป็นใหญ่ เป็นขั้นแสวงหาผลประโยชน์ สิ่งตอบแทน หรือสินจ้างรางวัล ผู้มีจริยธรรมในขั้นนี้ จะกระทำหรืองดกระทำใดๆ ก็เพื่อผลประโยชน์ที่ได้มา เป็นการแลกเปลี่ยน เช่น เด็กขยันเรียน ให้สอบได้ที่ 1 เพื่อแม่จะซื้อของขวัญให้

(2) ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) บุคคลในระดับนี้จะให้ความสำคัญต่อการคาดหวังของครอบครัว และสังคม จะทำตามกฎเกณฑ์โดยไม่คำนึงผลที่ตามมา และจะรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม การตำหนิ และการยกย่องชมเชยของสังคม เป็นสิ่งที่ควบคุมความประพฤติของวัยรุ่น และวัยรุ่นส่วนใหญ่ส่วนมากในทุกๆ สังคม จะมีจริยธรรมระดับนี้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 3 หลักการยอมรับของกลุ่ม ผู้มีจริยธรรมในขั้นนี้มุ่งที่จะให้ผู้อื่นพอใจ เพื่อให้ยอมรับเข้าเป็นพวก โดยยอมทำตามแบบแผนที่คนส่วนใหญ่ยึดถือ

ชั้นที่ 4 หลักระเบียบของสังคม ผู้มีจริยธรรมในขั้นนี้จะมีความนึกถึงในเรื่องกฎเกณฑ์ข้อบังคับว่า "เป็นสิ่งที่ตายตัว" โดยจะเชื่อฟังนับถือกฎเกณฑ์ของสังคมที่มีอยู่ ความถูกต้องขึ้นอยู่กับสังคม ผู้ใดปฏิบัติตามกฎสังคมก็ถือว่าเป็นคนดี

(3) ระดับจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ (Postconventional Level)

บุคคลในระดับนี้ จะมีเหตุผลเป็นไปตามหลักแห่งจริยธรรม โดยบุคคลจะไม่ทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องพิจารณาถึงจริยธรรมที่ตนยึดเป็นหลักด้วยการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ของสังคมอาจทำได้ เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นสำคัญ

วัยผู้ใหญ่เพียงส่วนน้อยเท่านั้น จะมีจริยธรรมในระดับนี้ ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 5 หลักสัญญาสังคม ผู้มีจริยธรรมในชั้นนี้ยังยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ยังเห็นว่า การเปลี่ยนกฎหมายเป็นสิ่งที่ทำได้ ถ้าจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ชั้นที่ 6 หลักคุณธรรมสากล ผู้มีจริยธรรมในชั้นนี้ ถือว่าความถูกต้องตัดสินด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดี หรือจิตสำนึกที่สอดคล้องกับหลักจริยธรรมของตนเอง และมีความสมเหตุสมผลที่เป็นสากล โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกันด้านสิทธิมนุษยชน และการเคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งใช้ชั้นพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นพื้นฐาน เชื่อว่าบุคคลจะสามารถพัฒนาไปได้ตามลำดับขั้น แต่พัฒนาการคนบางคนอาจไปหยุดที่ขั้นใดขั้นหนึ่ง ไม่สามารถพัฒนาไปถึงขั้นสูงสุดได้ ทั้งนี้ เพราะมีองค์ประกอบสำคัญที่จำกัดพัฒนาการทางด้านจริยธรรมของบุคคลไม่ให้ ไปถึงขั้นสูงสุดได้ ข้อจำกัดดังกล่าวนี้ เฟวตัน (Feuton, 1976) คือ

(1) การที่บุคคลมีความสามารถในการคิดเรื่องที่เป็นนามธรรมได้จำกัด หรือมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นต่ำ

(2) สังคมใดที่คนในสังคมมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นต่ำ ก็ยากที่เด็กในสังคมนั้น จะพัฒนาจริยธรรมของตนเองไปถึงขั้นสูงสุดได้

ดวงเดือน (2524) ได้สรุปทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ โคลเบอร์ก ไว้ดังตารางต่อไปนี้

<u>ระดับจริยธรรม</u>	<u>ชั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม</u>
1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2-10ปี)	ชั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2-7 ปี) ชั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7-10ปี)
2. ระดับกฎเกณฑ์ (10-16ปี)	ชั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (10-13ปี) ชั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (13-16ปี)

เป็น 2 ชั้นย่อย คือ

ชั้นที่ 5A เป็นเรื่องของการเห็นชอบ และการเข้าใจหลักเกณฑ์ทางสังคมด้วยวิธีการทางประชาธิปไตย

ชั้นที่ 5B เริ่มมีอุดมคติในการสร้างสรรค์ เพื่อให้สังคมอยู่ในสภาพที่มีความรัก มีสันติภาพ มีอิสระภาพและเสรีภาพ ไม่มีการแบ่งชนชั้นในสังคม

ชั้นที่ 6 หลักคุณธรรมสากล เป็นหลักจริยธรรมแห่งการใช้เหตุผล ในการร่วมมือกันอย่างมีความรับผิดชอบในสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นนี้ไม่ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของสังคมและประเพณี ผู้มีจริยธรรมในขั้นนี้จะเป็นผู้ที่มีเหตุผล ไม่มีอคติหรือความลำเอียง โดยจะยึดหลักจริยธรรมที่ตนเลือกแล้วเป็นเกณฑ์ในการตัดสินปัญหาต่างๆ ซึ่งหลักจริยธรรมนั้น จะสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล เช่น ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุจริต และการเคารพในสิทธิมนุษยชน

การวัดพัฒนาการทางจริยธรรม

พิทเทล และ เมนเดลสัน (Pittel and Mendelson, 1966) ได้รวบรวมวิธีการวัดพัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) มีสถานการณ์ให้เลือกพร้อมทั้งให้เหตุผล

การวัดในลักษณะนี้มักจะวัดเป็นรายบุคคลในรูปของการสัมภาษณ์ เช่น วิธีการของเพียเจต์ (Piaget, 1967) ที่สร้างเรื่องเป็นสถานการณ์คู่ กล่าวถึงการกระทำของเด็กสองคนในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่ความตั้งใจและแรงจูงใจตลอดจนผลที่ตามมาแตกต่างกัน และวิธีการของโคลเบอร์ก ได้ใช้วิธีที่คล้ายคลึงกับวิธีของเพียเจต์ แต่ใช้สถานการณ์ที่ซับซ้อนกว่า และขยายเขตของกลุ่มตัวอย่างให้มีอายุมากขึ้นไปโดยไม่จำกัด

(2) มีสถานการณ์หรือพฤติกรรมให้เด็กประเมิน

การวัดลักษณะนี้มักใช้วัดเป็นรายบุคคลในรูปของการทำแบบสอบถาม (Paper and Pencil Test) เช่น แบบสอบถามของยัสเซน (Yussen, 1976) ได้พยายามดัดแปลงวิธีการจากของโคลเบอร์ก โดยใช้แบบสอบถามเป็นปรนัยมี 12 ตัวเลือก พบผลที่ได้เป็นที่น่าพอใจ

จากการศึกษาลักษณะของแบบวัดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เรสท์ (Rest, 1974) ได้พัฒนาแบบวัดพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นใหม่ ให้มีความเป็นปรนัยมากขึ้นชื่อ แบบทดสอบกำหนดถึงสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยใช้สิ่งเร้าที่เป็นมาตรฐาน (Standard Stimuli) และสภาพการณ์ให้ผู้รับการทดสอบตอบสนองในรูปของการประเมินค่า (Rating) และการจัดอันดับ (Ranking) แทนวิธีการที่ให้ตอบสนองโดยเสรี (Free-response Method) ตัวผู้รับการทดลองเองเป็นผู้ตัดสินใจว่าข้อความใดใกล้เคียงกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเขา เขาได้ศึกษาความเป็นปรนัยของแบบทดสอบกำหนดถึงสภาพการณ์ปัจจุบัน กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 193 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มัธยมศึกษาปีที่ 5 นักศึกษาวิทยาลัยครู และนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย โดยใช้เครื่องมือ 6 ชนิด คือ แบบทดสอบกำหนดถึงสภาพการณ์ปัจจุบัน แบบวัดความเข้าใจมโนคติทางสังคม (Comprehension of Social-Moral Concepts) แบบวัดเจตคติ (Attitude Test) แบบสอบของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Judgment Scale) แบบวัดความถนัด (IQ Aptitude Test) แบบวัดข้อมูลสภาพส่วนบุคคล (Demographic Variable) มุ่งศึกษา 5 ด้าน คือ

- (1) การจัดอันดับ ความสำคัญของบุคคลนั้นมีความแตกต่างกันออกไป
- (2) กลุ่มที่มีระดับพัฒนาการแตกต่างกัน จะแสดงความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดหรือไม่
- (3) การจัดอันดับความสำคัญของบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับลักษณะความคิดทางสังคม จริยธรรม หรือว่าแบบสอบมีแนวโน้มที่จะเป็นกลาง
- (4) การเลือกข้อความที่อยู่ในขั้นสูง เป็นการเลือกจากความเข้าใจหรือเลือก เพราะความซับซ้อนของประโยค
- (5) ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างแบบสอบของโคลเบอร์ก และแบบสอบฉบับนี้มีค่าเท่าใด

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และหาค่าสหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่มีพัฒนาการมากกว่าจะใช้ข้อความที่อยู่ในขั้นสูงมากกว่ากลุ่มที่มีพัฒนาการน้อยกว่า ทำให้สามารถแยกความแตกต่างระหว่างกลุ่มได้ชัดเจน

การจัดอันดับความสำคัญของบุคคล จะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้ความคิดในขั้นสูง และมีสหสัมพันธ์กับค่านิยมทางสังคมจริยธรรมด้วย ระหว่างแบบสอบของโคลเบอร์ก และแบบทดสอบกำหนดถึงสภาพการณ์ปัจจุบัน พบว่ามีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .68 ซึ่งเป็นค่าสหสัมพันธ์ที่สูงกว่า แบบสอบอื่นๆ

2.3 องค์ประกอบของจริยธรรม

ดวงเดือนและเพ็ญแข (2520) ได้จำแนกลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมออกเป็น 4 ประการ ดังนี้

(1) ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การบอกได้ว่าการกระทำชนิดใดดีควรกระทำ การกระทำใดเลวควรงดเว้นการกระทำ ค่านิยมของสังคมเป็นอย่างไร ความรู้จริยธรรมนี้ จะมีมากขึ้น ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และระดับสติปัญญา

(2) ทศคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึก เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่า ชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นเพียงไร ซึ่งแปรเปลี่ยนไปตามความรู้เชิงจริยธรรม

(3) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การยกเหตุผลมาอ้างถึงการตัดสินใจที่กระทำ หรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

(4) พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การกระทำที่บุคคลแสดงออกมาตามที่สังคมนิยมชมชอบ หรืองดเว้นไม่แสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนค่านิยม

ในการศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น นักจิตวิทยาถือว่า เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นสิ่งสำคัญ ที่แสดงถึงระดับจริยธรรมของบุคคล เพราะบุคคลจะไม่สามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมได้ ถ้าเขาไม่เข้าใจ หรือเชื่อถือในกฎเกณฑ์นั้น ก่อนการตัดสินใจโดยอ้างเหตุผลในขั้นสูง จะมีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ยิ่งกว่านั้นการศึกษาโดยการอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นเรื่องที่ใช้ระยะเวลานาน ทำให้ผลที่ได้ไม่เปลี่ยนกลับไปกลับมา แต่พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นการศึกษาโดยการสร้างสภาพการณ์ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ในสภาพการณ์ที่แตกต่างกันออกไป

จากที่กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า จริยธรรมจำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบใหญ่ๆ ดังนี้ (ดวงเดือน, 2520)

(1) องค์ประกอบทางพุทธิปัญญา (Cognitive Component) หมายถึง ส่วนที่เก็บสะสม ความรู้ ความเชื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และ เป็นส่วนที่จะประเมินหรือตัดสินใจว่า พฤติกรรมใดดี ถูก ควรกระทำและพฤติกรรมใดไม่ดี ผิดไม่ควรทำ ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral Belief) ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม (Moral Cognitive) การใช้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral Reasoning) และจรรยาวิพากษ์ (Moral Judgment)

(2) องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึก หรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมว่า มีความพอใจ หรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ ได้แก่ เจตคติทางจริยธรรม (Moral Attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral Reaction)

(3) องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกมา ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่า ดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด สมควรหรือไม่สมควร ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม (Moral Conduct) การกระทำทางจริยธรรม (Moral Act) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

2.4 พื้นฐานการเกิดพัฒนาการทางจริยธรรมในตัวบุคคล

พัฒนาการทางจริยธรรม ของบุคคลได้รับอิทธิพลจากสังคม และพันธุกรรม โดยที่สังคม หมายถึง สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ทั้งที่เป็นบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ส่วนพันธุกรรมหมายถึง ความสามารถทางด้านการรู้ การคิด ซึ่งติดตัวมาแต่กำเนิด และจะพัฒนาขึ้นตามระดับอายุ วุฒิภาวะ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2522) แบ่งพื้นฐานการเกิดพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลได้เป็น 2 พวก ดังนี้

2.4.1 พื้นฐานที่เป็นสิ่งภายนอก ได้แก่

- 2.4.1.1 แบบวิถีของการดำรงชีวิตสำหรับวัฒนธรรมไทย เช่น ความรักสงบ ความเมตตากรุณา ความสามัคคี ความกตัญญู
- 2.4.1.2 หลักในการดำรงชีวิต หมายถึง ศาสนา หรือหลักการอื่นๆ วัชรธรรมเนียมต่างๆ ซึ่งไม่ใช่ศาสนาใด
- 2.4.1.3 สภาพการณ์เปลี่ยนแปลง และปัญหาทางสังคม ตลอดจนวิธีการที่จะใช้แก้ปัญหาสังคมและชีวิต

2.4.2 พื้นฐานที่เป็นสิ่งภายใน ได้แก่

- 2.4.2.1 ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก ซึ่งเริ่มจากความเห็นแก่ตัวมากที่สุด ต่อมาก็จะพัฒนาไปตามกฎเกณฑ์ ข้อห้ามต่างๆ ทางสังคม และขั้นสุดท้าย จะเป็นการผสมผสานระหว่างความเห็นแก่ตัว และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
- 2.4.2.2 พัฒนาการทางสติปัญญา
- 2.4.2.3 ความสามารถทางด้านการรู้การคิด

2.5 จริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดู

วิมลพักตร์ (2523) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยากลุ่มจิตวิเคราะห์ ได้ให้ความคิดไว้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูไว้ดังนี้ การอบรมเลี้ยงดู หรือแบบแผนวิธีการที่บิดามารดาปฏิบัติต่อเด็กนั้น เป็นรากฐานพัฒนาบุคคลด้านต่างๆ เช่น บุคลิกภาพ พฤติกรรมทางสังคม และเนื่องจากการพัฒนาบุคลิกภาพ และความสามารถของเด็กเริ่มตั้งแต่วัยทารก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 1-5 ปีแรก เด็กๆ จำเป็นจะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างดี เพื่อให้ได้รับการตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติ ถ้าช่วงชีวิตตอนต้นได้รับการอบรมเลี้ยงดูไม่ดีพอ เด็กจะมีปัญหาเมื่อโตขึ้น

ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมทางพฤติกรรมของเด็ก และเป็นสถาบันแห่งแรกที่ได้ให้การอบรมทางจิตใจแก่เด็กตลอดเวลา อุบนิสัยส่วนตัวที่ดี อารมณ์ดีก็ดี จะเริ่มเกิดมาที่บ้าน เด็กจะเป็นผู้ที่มีความคิดความรู้สึก มีมารยาท มีการวางตัวอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่ที่การอบรมจากทางบ้านเป็นส่วนหนึ่ง (สุพิศตรา, 2515)

การอบรมเลี้ยงดูสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นวิธีการที่บิดามารดาให้ความรักเคารพในสิทธิของเด็ก ให้ความเท่าเทียมกันของสมาชิกในครอบครัว ลักษณะของการอบรมแบบนี้ จะทำให้เด็กมีการกระตือรือร้นและมีความคิดสร้างสรรค์ เฮิร์ลล็อก (Hurlock, 1955) นอกจากนี้ ยังเป็นลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และถกเถียงปัญหาต่างๆ ได้ มุสเซน (Mussen, 1963)

การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน มิลเลอร์ (Miller, 1959 อ้างถึงใน Bass, 1961) พบว่ายิ่งพ่อแม่เข้มงวดกับลูกเพิ่มมากขึ้นเท่าไร ลูกจะเกิดความหงุดหงิด ดับแค้นใจมากขึ้นเท่านั้น และความคับข้องใจมีมากเท่าไร ก็ยิ่งมีความก้าวร้าวมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ไม่ดีได้

การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย บอร์นเฟน เบรนเนอร์ (Bronfen Bernner, 1960 อ้างถึงใน Breckenbridge, 1966) กล่าวไว้ว่า การปล่อยปละละเลยมากเกินไป ทำให้เด็กไม่รู้จักความเพียงพอ และขอบเขต ทำให้เด็กเกิดความวิตกกังวล เพราะไม่รู้จักขอบเขตและ การควบคุม

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมและการอบรมเลี้ยงดู

งานวิจัยต่างประเทศเกี่ยวกับจริยธรรม

วิสบริธ (Weisbroth, 1970) ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมในเพศชายและเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีอายุ 21-39 ปี เป็นชาย 37 คน และหญิง 41 คน ผลการวิจัยพบว่า เพศหญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าเพศชาย

การวิจัยของพริงเกิลและกอย (Pringle and Gooth, 1965 อ้างถึงใน Kohlberg, 1975) ได้ทำการศึกษาใช้ระยะเวลานานกับเด็กอายุ 11 ปี และติดตามไปจนเด็กเหล่านี้ อายุ 15 ปี ผู้วิจัยพบว่า พัฒนาการทางสติปัญญาในระดับ

ต่างๆ กัน จะตอบต่างกันในด้านจริยธรรม โดยผู้มีสติปัญญาต่ำจะให้ตัวอย่างความชั่ว
ทั่วๆ ไป เช่น คบเพื่อนยืมดาบคนอื่น การกล่าวคำหยาบหรือการสับขู่ ส่วนเด็กที่
มีสติปัญญาปานกลางและสูง จะให้ตัวอย่างความชั่วในแนวทางที่กว้าง เช่น
ฆาตกรรมไม่ควรกระทำ ส่วนเมื่ออายุ 15 ปี พวกสติปัญญาต่ำ จะตอบขึ้นความชั่ว
สูงขึ้นเล็กน้อย เช่น โจรกรรม แต่พวกที่มีสติปัญญาสูงจะตอบระดับขึ้นสูงมาก เช่น
การทำให้คนอื่นผิดหวัง การรังเกียจสีผิว การก่อสงคราม เป็นต้น

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1975) ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก
กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีอายุ 7, 10, 13 และ 16 ปี ผลการวิจัยพบว่า

(1) ขั้นตอนการทางจริยธรรม 3 ระดับ คือ ระดับก่อนมีกฎเกณฑ์
ระดับมีกฎเกณฑ์ และระดับพ้นกฎเกณฑ์ จะพัฒนาไปตามลำดับขั้น และสัมพันธ์กับอายุ
ที่เพิ่มขึ้น

(2) พัฒนาการทางจริยธรรมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง ขึ้นอยู่กับระดับ
สติปัญญา

ชไนเดอร์ (Schneider, 1979) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของพัฒนาการทาง
จริยธรรมของเด็กในเรื่อง เหตุผลเชิงจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า เหตุผลเชิง
จริยธรรม และพฤติกรรมทางจริยธรรมของเด็ก ไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะการเลี้ยงดู
แบบให้ความรัก แบบออกคำสั่งบังคับ และการลงโทษของบิดามารดา แต่ขึ้นอยู่กับ
ระดับสติปัญญาของเด็ก และไม่มี ความแตกต่างกันระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง
นอกจากนั้นพบว่า พัฒนาการทางจริยธรรม 3 ประการ คือ การมีเหตุผลเชิง
จริยธรรม หน้าที่ และพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับที่ต่ำมาก ผลการวิจัย
พบว่าพฤติกรรมและเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของเด็ก

แบร์ (Bear, 1980) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับพัฒนาการทาง
จริยธรรม ปัญหาทางความประพฤติ และระดับสติปัญญาโดยใช้ทฤษฎีพัฒนาการทาง
จริยธรรมของโคลเบอร์ก แบบวัดสติปัญญาของสแตนฟอร์ด และแบบวัดปัญหาทาง
ความประพฤติ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนของเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์
เป็นเส้นตรงกับระดับสติปัญญา ดังนั้น เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูง จะมีพัฒนาการทาง
จริยธรรมในขั้นสูงและเด็กที่มีระดับสติปัญญาต่ำ จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นต่ำ

สiefert (Siefert, 1981) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญา เพศ และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมกับเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 80 คน จัดแบ่งกลุ่มตามเพศและระดับสติปัญญา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบ DIT และแบบวัดระดับสติปัญญาของเวคสเลอร์ (Wechsler) ผลการวิจัยพบว่า

- (1) สติปัญญาเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
- (2) เพศ ไม่ใช่องค์ประกอบสำคัญต่อเหตุผลเชิงจริยธรรม

การวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูนั้นมีดังนี้

การวิจัยในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูนั้น ในต่างประเทศมีการศึกษาไว้น้อย ซึ่งมีดังนี้

ครอนบาค (Cronbach, 1963) ที่ศึกษาเด็กเช่นกัน พบว่าเด็กที่ได้รับความอบอุ่นจากบิดามารดา จะแสดงความอยากรู้ อยากเห็น มีความคิดสร้างสรรค์มากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่นๆ นอกจากนี้ เด็กยังชอบการแข่งขันมากกว่าวิธีการเลี้ยงดูแบบอื่นๆ

แรดเคย์ (Radke, 1964) ได้วิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูของเด็กแต่ละแบบ พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูและการอบรมแบบประชาธิปไตย พ่อแม่ให้การยอมรับเด็กจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นที่ยอมรับในสังคม รวมทั้งสังคมและเพื่อนฝูงยังให้ความร่วมมือสูง นอกจากนี้ยังเป็นเด็กที่มีความรับผิดชอบสูงอีกด้วย ทำนองเดียวกับการศึกษาของ

บาลด์วิน (Baldwin, 1984) ได้ศึกษาเด็กอายุประมาณ 4 ขวบ จำนวน 67 คน ได้พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีพฤติกรรมซุกซน ก้าวร้าว ไม่กลัว อยากรู้ อยากเห็น และเป็นผู้นำกลุ่มได้ดี

งานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับจริยธรรม

อนุสรณ์ (2516) ได้ศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมบางประการของอาจารย์ผู้สอนปริญญาตรี และนิสิตปีที่ 1 วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรจำนวน 230 คน

โดยใช้วิธีการที่ใช้แบบสอบถามชนิด คิว-ซอร์ต (Q-Sort Technique) ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับข้อประโยคตัวแทนจริยธรรม 10 ประการ และส่วนที่เป็นตาราง คิว-ซอร์ต ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม จัดจริยธรรมตามความสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า จริยธรรมที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดให้ความสำคัญมากคือ ความซื่อสัตย์ จากกลุ่มจริยธรรม 10 ประการ

วิรัช (2520) ได้วิจัยเรื่องเปรียบเทียบการคิดหาเหตุผล ตามหลักตรรกศาสตร์ และการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนระดับอายุ 13-15 ปี จำนวน 120 คน ในกรุงเทพมหานครและชนบท โดยแบ่งตามเพศ ระดับอายุ และถิ่นที่อยู่อย่างละครึ่ง โดยใช้แบบทดสอบการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า เด็กเพศชายและหญิงไม่มีความแตกต่างกันในการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรม นอกจากนี้ ยังพบว่าเด็กที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร มีการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์สูงกว่าเด็กในชนบท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่การคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

วิเชียร (2521) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เปรียบเทียบการคิดให้เหตุผลตามหลักอนุรักษ และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดู และภูมิหลังทางสังคมต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอายุ 9-12 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-5 ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 120 คน ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกัน ในการคิดให้เหตุผลตามหลักอนุรักษ และการคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรม เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และแบบเข้มงวดกวดขัน เด็กในเมืองและเด็กในชนบท รวมทั้งเด็กที่มีระดับอายุต่างกันมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและไม่พบ ความแตกต่างในการคิดให้เหตุผลตามหลักอนุรักษ และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง

บัญชา (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นในสังคมเมืองและชนบท ที่มีการอบรมเลี้ยงดูและแบบการคิดแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 13-18 ปี ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาของรัฐ ระดับมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดศรีสะเกษ จำนวนทั้งสิ้น 300 คน แบบทดสอบที่ใช้ ได้แก่ แบบ

ท ๒๐๕๐๘

หอสมุดกลาง

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

๐พ

๓๖

ศ ๖๖๖ ๒๕

ค. ๑

ห้ามยืมออก

สอบถามแบบแผนการอบรมเลี้ยงดู แบบทดสอบวัด แบบการคิด และแบบทดสอบ
พัฒนาการทางจริยธรรม โดยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวของเรสท์ ซึ่งมีทั้งหมด
6 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่าเด็กนักเรียนที่มีบิดามารดามีอาชีพ และระดับการศึกษา
ต่างกัน มีพัฒนาการทางจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ทิพวรรณ (๒๕๒๒) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการ
ของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นอายุระหว่าง
4-6 ปี จำนวนทั้งสิ้น 83 คน ผลการวิจัยพบว่า จริยธรรมของเด็กวัยเรียนมี
พัฒนาการตามลำดับขั้นเด็กที่มีมารดามีการศึกษาระดับสูง ได้คะแนนจริยธรรมสูงกว่าเด็ก
ที่มีมารดามีการศึกษาระดับต่ำ

วิระวรรณ (๒๕๒๒) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของค่านิยม ทางจริยธรรม
ของนักเรียน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ ๕ จากโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนสาธิต ในกรุงเทพมหานคร จำนวน
445 คน เป็นชาย 206 คน หญิง 239 คน โดยได้ใช้แบบทดสอบถามความคิดเห็น
เกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมที่สร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่
เห็นว่าควรปฏิบัติตามกฎหรือระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด และเห็นว่าการ
ห้อยโทษนั้นได้ผลโดยสาร์เป็นการทำผิดกฎจราจร และขาดความเป็นระเบียบ เป็น
สิ่งที่ไม่ดีไม่ควรประพฤติปฏิบัติ อีกทั้งยังเห็นว่าผู้ที่ฝ่าฝืนระเบียบวินัย ย่อมนำความ
เสียหายมาสู่หมู่คณะ

เหม (๒๕๒๓) ได้ทำการวิจัยกับเยาวชน ในเรื่องเกี่ยวกับปฏิกิริยาจริยธรรม
ทางลบ ต่อคำกล่าว " ถ้าท่านเห็นคนอื่นแสดงความเห็นแก่ตัวท่านรู้สึกอย่างไร "
ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 41.76 ตอบว่าไม่พอใจ โกรธ ตาหนี ร้อยละ 29.50
ตอบว่าเสียใจมีเพียงร้อยละ 4.61 ที่ตอบว่า เฉยๆ และสำหรับคำกล่าวที่ว่า "
ถ้าท่านเห็นใครก็ตาม เป็นคนที่เอา راحتเอาเปรียบผู้อื่น ท่านมีความรู้สึกต่อบุคคลนั้น
เป็นอย่างไร " กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 34.10 ตอบว่าไม่ชอบ ร้อยละ 29.50
ตอบว่าไม่พอใจ ร้อยละ 27.58 ตอบว่าไม่น่าคบ ไม่อยากร่วมงานด้วย ร้อยละ
4.60 ตอบว่าบุคคลนั้นไม่น่าเกิดเป็นคนและกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 4.22 เท่านั้น
ที่ตอบว่าเฉยๆ

กิตติพร (2529) วิจัยในเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน และสถานะภาพทางเศรษฐกิจสังคม ของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 383 คน ของโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนสาธิต และโรงเรียนราษฎร์ ที่อยู่ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น ใช้แบบทดสอบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม แบบสอบถามปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน และแบบสอบถามสถานะภาพทางเศรษฐกิจสังคม ผลการวิจัยพบว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ความสัมพันธ์กับปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน และสถานะภาพทางเศรษฐกิจสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนที่มีสถานะภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง มีคะแนนเฉลี่ยของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกับนักเรียนที่มีสถานะภาพทางเศรษฐกิจสังคมปานกลางและต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนักเรียนที่มีสถานะภาพทางเศรษฐกิจสังคมปานกลาง ที่มีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกับนักเรียนที่มีสถานะภาพทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วีราวัลย์ (2532) ได้ทำการศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแพทยมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มีภูมิลำเนาการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน กลุ่มประชากรเป็นนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1, 2 และ 3 จำนวน 252 คน พบว่าไม่มีความแตกต่างของระดับจริยธรรมของนักศึกษาแพทย์ของแต่ละชั้นปี จริยธรรมของนักศึกษาแพทย์ที่มีการอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกัน ไม่มีความแตกต่างทางจริยธรรม และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันไม่มีความสัมพันธ์กับระดับจริยธรรม แต่การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์กับระดับจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

วารินทร์ (2517) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูกับลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาประกาศนียบัตรชั้นสูง ปีที่ 1 ของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 450 คน พบว่านักศึกษาที่ได้รับความรักมาก จะมีวินัยทางสังคมมากกว่านักศึกษาที่ได้รับความรักน้อย

ดวงเดือนและเพ็ญแข (2520) ศึกษาความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยศึกษากับเยาวชนไทยอายุ 11-25 ปี โดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยออกเป็น 4 ประเภท คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก แบบควบคุม แบบลงโทษทางกายหรือจิต และการอบรมเลี้ยงดูแบบให้เหตุผล ผลการวิจัยพบว่า เลี้ยงดูแบบรักมากและแบบให้เหตุผลมากมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตและการควบคุม ซึ่งคล้ายกับที่วารินทร์ศึกษา

दनัย (2518 : อ้างถึงในประวิทย์ , 2528) ได้ทำการวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 - 7 ในกรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความรู้สึกรับผิดชอบ มีความอยากรู้อยากเห็น และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์น้อยกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและแบบให้ความคุ้มครองเกินไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิกรม (2518 : อ้างถึงในประวิทย์, 2528) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างๆ กับความวิตกกังวลของเด็กวัยประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 - 7 พบว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง และแบบให้ความคุ้มครองเกินไป มีความวิตกกังวลสูงกว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ถัน (2517 : อ้างถึงใน วีราวัลย์, 2532) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็ก กับความคิดสร้างสรรค์ และความเกรงใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตการศึกษา 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 283 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง